

Pesten: Het verschil in sociaal functioneren tussen coërcieve en bi-strategische daders

Universiteit Utrecht

Cursus: Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen

Joey Derwort	3971872
Truke Galema	3488985
Margriet Thissen	3979423
Rob Verstegen	3941132

Begeleider Bachelorthesis: Dr. Marjolijn Vermande

Datum: 14 juni 2013

Samenvatting

De afgelopen jaren is er steeds meer onderzoek gedaan naar het stabiele fenomeen pesten. Deze stabiliteit is mogelijk te verklaren doordat pesten op korte termijn voordelen oplevert voor de dader en dus een functie lijkt te vervullen. Om nader te bepalen op welke manier pesten functioneel kan zijn, werd in dit onderzoek gekeken naar sociaal functioneren van verschillende typen daders bij pestgedrag. De gebruikte data voor dit onderzoek zijn afkomstig van het eerste afnamejaar van het longitudinale project van het Dutch Consortium of Bullying (DCOB) over pesten en sociale dominantie. Om verschillende typen daders te kunnen onderscheiden is de Resource Control Theory toegepast op pestgedrag. De typen daders die in dit onderzoek gebruikt worden zijn bi-strategische daders, coërcieve daders en de controlegroep bestaande uit niet betrokken kinderen. Aan de hand van (M)ANOVA'S is getoetst of er een significant verschil is in sociaal functioneren tussen deze groepen. Sociaal functioneren is hierbij gemeten in vier onafhankelijke variabelen: (1) resource control, (2) waargenomen populariteit, (3) sociometrische populariteit en (4) zelfwaargenomen sociale acceptatie. Uit het onderzoek blijkt dat bi-strategische daders het hoogst scoren op resource control en waargenomen populariteit, terwijl de controlegroep het hoogst scoort op sociometrische populariteit. Er is geen verschil tussen de groepen als het gaat om zelfwaargenomen sociale acceptatie. Deze data bevestigen de veronderstelling dat daders gezien kunnen worden als een heterogene groep. Daadwerkelijke aanbevelingen betreffende interventiestrategieën kunnen worden gedaan nadat er meer onderzoek is gedaan in deze richting.

Kernwoorden: pesten, daders, resource control, waargenomen populariteit, sociometrische populariteit, zelfwaargenomen sociale acceptatie

Abstract

In recent years, the stable phenomenon of bullying among children in primary school has become an important research topic in research. An explanation for this stability could be the short term advantages for the perpetrators. To add to the growing research considering the functionality of bullying, this study took a closer look at social functioning among different types of perpetrators compared to a control group. The first wave of the longitudinal data from the Dutch Consortium of Bullying (DCOB) regarding bullying and social dominance was used. The application of the Resource Control Theory on bullying made it possible to identify different types of perpetrators. The bi-strategic type and the coercive type were compared to the control group consisting of non-involved children. MANOVA was used to compare these groups on their level of social functioning. Social functioning was measured with four dependent variables: (1) Resource control, (2)

perceived popularity, (3) sociometric popularity and (4) self-perceived social acceptance. This study found that the bi-strategic type had more resource control and was perceived as more popular among their classmates than the other two groups. Contrary to our expectations non-involved children were more sociometrically popular (were more liked) according to their peers. No (significant) differences were found regarding the self-perceived social acceptance of the groups. Overall, the data supported the presumption that different types of perpetrators can be distinguished and that perpetrators, therefore, can be considered to be a heterogeneous group. These results may give way to new intervention strategies in classrooms, but this would require further research.

Keywords: Bullying, perpetrators, resource control, perceived popularity, sociometrical popularity, self-perceived social acceptance.

Pesten wordt beschouwd als een vorm van agressie met een drietal kenmerken. Ten eerste wordt het slachtoffer herhaaldelijk en over langere tijd onderworpen aan negatieve handelingen van andere kinderen. Ten tweede gebeurt dit weloverwogen en proactief. Het derde kenmerk is dat er sprake is van een machtsverschil tussen dader en slachtoffer (Salmivalli & Peets, 2009; Olweus, 1995). Hawker en Boulton (2000) onderscheiden in een review verschillende vormen van pesten. Fysieke vormen zoals duwen, trekken of het afpakken van spullen zijn duidelijk zichtbaar. Voorbeelden van minder zichtbare vormen van pesten zijn het verspreiden van roddels of onwaarheden over een kind en het buitensluiten van kinderen. Jongens pesten over het algemeen vaker en passen meer soorten pestgedrag toe dan meisjes (Vermande, Van der Meulen, Aleva, Olthof, & Goossens, 2011).

Doorgaans wordt gevonden dat 5 tot 20% van de kinderen slachtoffer is en 2 tot 20% dader (Monks, Smith, Naylor, Barter, Ireland, & Coyne, 2009). Deze prevalentiecijfers lopen sterk uiteen, wat onder meer te maken heeft met de gebruikte methode en definitie (Wolke, Woods, Bloomfeld, & Karstadt, 2000).

Onderzoek laat zien dat de gevolgen van pesten zich op verschillende gebieden manifesteren. Bij slachtoffers gaat het om psychische problemen zoals angst, depressie (Bond, Carlin, Thomas, Rubin, & Patton, 2001; Hawker & Boulton, 2000) en suïcidale gedachten (Van der Wal, De Wit, & Hirasing, 2003). Psychische problemen waren bij de slachtoffers in de periode van het pesten aanwezig, maar ook jaren later (Kumpulainen & Räsänen, 2000). Daderschap wordt in verband gebracht met antisociaal, gewelddadig gedrag en delinquentie op latere leeftijd (Bender & Lösel, 2011; Olweus, 1995; Van der Wal et al., 2003).

Pesten lijkt daarmee grote nadelige gevolgen te hebben voor zowel slachtoffers als voor daders. Desondanks is het fenomeen pesten relatief stabiel over tijd (Salmivalli, Lagerspetz, Bjorkqvist, Osterman, & Kaukiainen, 1996; Kumpulainen & Räsänen, 2000). Mogelijk is deze stabiliteit te verklaren doordat pesten op korte termijn voordelen oplevert voor de dader. Zo wordt pesten tegenwoordig opgevat als een poging om sociale status in te verkrijgen en te behouden (Olthof, Goossens, Vermande, Aleva, & Van der Meulen, 2011; Salmivalli & Peets, 2009). Dit suggereert dat pesten een functie vervult. Om nader te bepalen op welke manier pesten functioneel kan zijn, werd in dit onderzoek gekeken naar het sociaal functioneren van verschillende soorten daders. Sociaal functioneren is geoperationaliseerd als resource control, sociometrische populariteit, waargenomen populariteit en zelfwaargenomen sociale acceptatie. Om verschillende soorten daders van pesten te kunnen onderscheiden is de Resource Control Theory toegepast op pestgedrag.

Resource Control Theory

Sociale dominantie wordt opgevat als het vermogen van individuen om voorzieningen (*resources*) te verkrijgen en te behouden (Hawley, 1999; Hawley, Little, & Card, 2007). Deze voorzieningen kunnen materieel van aard zijn, zoals het huiswerk voor je laten maken, maar ze kunnen eveneens sociaal van aard zijn, zoals het krijgen van aandacht. Onderzoek van Olthof, Goossens, Vermande, Aleva, en Van der Meulen (2011) heeft laten zien dat daders van pesten sociaal dominant zijn en een hoge resource control hebben. Bij het onderzoek van Olthof en collega's (2011) werd de Resource Control Theory (RCT) toegepast op pestgedrag.

Volgens de RCT (Hawley, 1999) zijn er twee verschillende soorten resource control strategieën: coërcieve en pro-sociale strategieën (Hawley, 2002). Op basis van deze twee strategieën zijn de volgende vijf resource control subtypen geformuleerd (Hawley, 2007).

Pro-sociale controllers: passen vooral pro-sociale strategieën toe, zoals het beloven van vriendschap of ruilen van spullen (Hawley, 2007). Dit zijn indirecte en coöperatieve strategieën (Olthof et al., 2011). Doelen worden kortom bereikt door middel van sociaal geaccepteerd gedrag. Deze kinderen hebben goede sociale vaardigheden en hebben een bovengemiddeld resource control (Hawley, 2002).

Coërcieve controllers: maken vooral gebruik van coërcieve strategieën (Hawley, 2007). Dit zijn directe en vijandige strategieën (Olthof et al., 2011), zoals dwang of bedreiging. Deze kinderen hebben een bovengemiddeld resource control (Hawley, 2003a).

Bi-strategische controllers: scoren hoog op beide strategieën (Hawley, 2007). Zij spelen vals, hebben veel behoeften aan erkenning van hun prestaties en scoren van alle

typen controllers het hoogst op agressie. Daarnaast zijn zij ook sociaal vaardig, extravert en fysiek aantrekkelijk. Deze kinderen scoren het hoogst op resource control (Hawley, 2003b).

Non-controllers: Scoren op beide strategieën laag (Hawley, 2007). Zij hebben van alle groepen de minste resource control. Deze kinderen voelen zich sociaal onbekwaam, eenzaam en incapabel in het behalen van doelen. Zij worden door hun leeftijdsgenoten afgewezen en gezien als impopulair (Hawley 2003a; Hawley, Napientek, Mize, & McNamara, 2006: zoals geciteerd in Hawley, 2007).

Typical controllers: vormen de grootste groep, maar zijn niet nader te classificeren. Zij scoren op beiden strategieën niet hoog, maar ook niet laag (Hawley, 2007). Zij vormen een restgroep.

Populariteit

Daders van pesten hebben vaak macht, resource control en behoren daarmee tot de populaire kinderen (Juvonen, Graham, & Schuster, 2003; Olthof et al., 2011; Vaillancourt, Hymel, & McDougall, 2003).

Er zijn twee vormen van populariteit: waargenomen populariteit en sociometrische populariteit (LaFontana & Cillessen, 1999; 2002). Waargenomen populaire kinderen worden door leeftijdsgenoten genoemd als zijnde populair. Waargenomen populariteit is gerelateerd aan sociaal aanzien, sociale invloed en sociale reputatie (Olthof et al., 2011). Deze kinderen gebruiken de juiste balans tussen pro-sociaal en agressief gedrag dat hen de mogelijkheid geeft om te domineren en zo aan hun voorzieningen te komen (Hawley, 2007). Zij hebben vele eigenschappen die hen aantrekkelijk maken om bevriend mee te zijn. Ook hebben zij vaak een interessant sociaal leven en grote sociale invloed. Ze zijn atletisch en ze krijgen veel aandacht van docenten en klasgenoten (LaFontana & Cillessen, 2002; Vaillancourt & Hymel, 2006). Uit het onderzoek van Cillessen en Mayeux (2004) blijkt dat agressie een positief verband heeft met de waargenomen populariteit. Hoewel het in dit onderzoek niet om pesten ging maar om agressie, wordt door andere onderzoekers een verband met pesten aangetoond.

Waargenomen populariteit wordt meestal gemeten aan de hand van peernominaties, wie populair is en wie niet (Olthof et al., 2011). Poorthuis, Thomaes, Denissen, Van Aken, en De Castro (2012) hebben dit concept gemeten aan de hand van peerratings op een vijfpuntschaal, waarbij '1' helemaal niet populair en '5' erg populair is (Poorthuis et al., 2012). Onderzoek bij Nederlandse kinderen tussen de 10 en 15 jaar laat zien dat waargenomen populariteit sterk correleert met aardig gevonden worden ($r = .76$; Poorthuis et al., 2012), maar is niet significant gerelateerd aan pro-sociaal gedrag (LaFontana &

Cillessen, 2002). In het onderzoek van Olthof en collega's (2011) wordt gesteld dat ouders vaak hoog scoren op waargenomen populariteit.

Sociometrisch populaire kinderen worden door veel leeftijdsgenoten gemogen en door weinig onaardig gevonden (Poorthuis et al., 2012). Zij hebben goede sociale vaardigheden en gedragen zich vriendelijk ten opzichte van hun klasgenoten.

Sociometrische populariteit wordt meestal gemeten aan de hand van peernominaties. Hierbij wordt het kind gevraagd of het namen wil noemen van kinderen die hij/zij aardig en onaardig vindt. Daarnaast worden peerratings door leeftijdsgenoten gebruikt (Maassen, Akkermans, & Van der Linden, 1996) met behulp van een vijfpuntschaal, waarbij 1 'helemaal niet aardig' en 5 'erg aardig' betekenen (Poorthuis et al., 2012). Olthof en collega's (2011) beschrijven in hun onderzoek dat ouders door hun klasgenoten vaak afgewezen worden, wat impliceert dat zij afgewezen worden door hun leeftijdsgenoten en dus laag scoren op sociometrische populariteit.

Zelfwaargenomen sociale acceptatie

Zelfwaargenomen sociale acceptatie benadrukt de mate waarin ouders zichzelf sociaal geaccepteerd voelen, wat samenhangt met hun interpersoonlijke relaties (Gouley, Brotman, Huang, & Shrout, 2008) en hun gevoel van zelfwaardering (Chawla & MacDermid Wadsworth, 2012). Het is belangrijk dat kinderen zich sociaal geaccepteerd voelen, want een lage zelfwaardering hangt samen met symptomen van depressie (Emler, 2001) of antisociaal gedrag (Crocker & Wolfe, 2001).

Uit onderzoek blijkt dat ouders een betere 'Theory of Mind' (ToM) hebben dan neutrale kinderen. Dit is de vaardigheid om gedachten en gevoelens van zichzelf en anderen te herkennen. Ouders gebruiken dit om gedragingen van anderen in te schatten en te voorspellen (Caravita, Di Blasio, & Salmivalli, 2010). Ouders met een goede ToM kiezen bewust voor slachtoffers die door leeftijdsgenoten niet erg gewaardeerd worden (Salmivalli & Peets, 2009). Bovendien hebben ouders veel vrienden (Pellegrini & Bartini, 2000) en is het voor hen makkelijk om vrienden te maken (Nansel, et al., 2001). Deze inzichten duiden er op dat ouders een hoge mate van zelfwaargenomen sociale acceptatie hebben. Uit de studie van Bouman en collega's (2012) blijkt echter dat zelfwaargenomen sociale acceptatie lager is bij kinderen die bij peernominaties vaker genoemd worden als dader.

Dit onderzoek: het sociaal functioneren van coërcieve en bi-strategische ouders

Uit onderzoek van Olthof en collega's (2011) naar kinderen in de laatste drie groepen van de basisschool bleek dat ouders oververtegenwoordigd waren in de groepen van coërcieve controllers en bi-strategische controllers. Er zijn dus ouders van pesten die door middel van dwang en bedreiging aan hun voorzieningen komen. Daarnaast zijn er ouders

die naast dwang en bedreiging ook gebruik maken van sociaal geaccepteerd gedrag (het beloven van vriendschap in ruil voor iets) om een dergelijke status te verkrijgen. Het huidige onderzoek borduurt voort op de studie van Olthof en collega's (2011) door te bepalen in hoeverre bi-strategische en coërcieve daders van elkaar en van een controlegroep bestaande niet betrokken kinderen verschillen in sociaal functioneren. Omdat bi-strategische controllers een hogere sociale status hebben dan coërcieve controllers (Hawley, 2003a) is het interessant om te onderzoeken of dit ook geldt voor bi-strategische en coërcieve daders. Hierbij is het sociaal functioneren in dit onderzoek geoperationaliseerd als resource control, waargenomen populariteit, sociometrische populariteit en zelfwaargenomen sociale acceptatie.

Kortom, in dit onderzoek werd nagegaan of daders van pesten een homogene groep vormen of dat zij verschillen qua sociaal functioneren. De onderzoeksvraag die in dit onderzoek werd gesteld is de volgende: *"Is er een verschil in sociaal functioneren, gemeten in resource control, waargenomen populariteit, sociometrische populariteit en zelfwaargenomen sociale acceptatie, tussen coërcieve daders, bi-strategische daders en de controlegroep?"* Voor beantwoording van deze onderzoeksvraag zijn er vier hypothesen opgesteld:

Hypothese 1: *"Bi-strategische daders scoren significant hoger op 'resource control' dan coërcieve daders en de controlegroep, waarbij coërcieve daders hoger scoren dan de controlegroep."*

Hypothese 2: *"Bi-strategische daders scoren significant hoger op waargenomen populariteit dan coërcieve daders en de controlegroep, waarbij coërcieve daders hoger scoren dan de controlegroep."*

Hypothese 3: *"Bi-strategische daders scoren significant hoger op sociometrische populariteit dan coërcieve daders en de controlegroep, waarbij coërcieve daders lager scoren dan de controlegroep"*

Hypothese 4: *"Bi-strategische daders scoren significant hoger op zelfwaargenomen sociale acceptatie dan coërcieve daders en de controlegroep, waarbij coërcieve daders hoger scoren dan de controlegroep."*

Methode

Deelnemers

Aan het onderzoek hebben in totaal 53 klassen meegedaan, verdeeld over 17 scholen. Deze scholen liggen verspreid over heel Nederland. In totaal zijn 1280 leerlingen voor het onderzoek benaderd, waarvan 1229 leerlingen (621 jongens en 608 meisjes)

daadwerkelijk hadden deelgenomen aan het onderzoek. Dat is een percentage van 96.0%, waarbij 4.0% dus niet meedeed aan het onderzoek. De reden hiervoor is dat deze kinderen geen toestemming van hun ouders hadden om deel te nemen aan het onderzoek ($n = 51$; Olthof et al., 2011). Het aantal leerlingen per leerjaar was als volgt verdeeld: in groep 6 zaten 394 leerlingen ($M= 10$ jaar en 3 maanden, $SD= 6$ maanden, 51.3% meisjes), in groep 7 zaten 444 leerlingen ($M= 11$ jaar en 3 maanden, $SD= 6$ maanden, 49.5% meisjes) en in groep 8 zaten 391 leerlingen ($M= 12$ jaar en 3 maanden, $SD= 6$ maanden, 47.6% meisjes; Olthof et al., 2011).

Van de culturele achtergrond van de leerlingen is bekend dat 83% van de leerlingen Nederlandse ouders heeft. De overige leerlingen hebben minimaal één ouder die van oorsprong afkomstig is uit Turkije, Marokko, Suriname of een ander Europees land dan Nederland. De ouders van de leerlingen die meededen aan het onderzoek zijn van gemixte sociaal economische achtergrond (Olthof et al., 2011).

Instrumenten

Indeling in pestrollen

Net als bij Olthof en collega's (2011) is voor deze studie gebruik gemaakt van de aangepaste versie van de pestrollenvragenlijst zoals Goossens, Olthof en Dekker (2006) beschreven hebben. Dit was een eerdere aangepaste versie van de pestrollenvragenlijst geïntroduceerd door Salmivalli en collega's. (1996). De huidige versie is ontwikkeld om onderscheid te maken tussen de rollen van dader, assistent, aanmoediger, buitenstaander, slachtoffer en een overblijvende categorie van kinderen die niet betrokken zijn bij pesten (Salmivalli et al., 1996). Hier werd niet alleen gevraagd naar pesten in algemene zin, maar naar vijf specifieke vormen van pesten. Deze vormen van pesten zijn fysiek (bijv. duwen), materieel (bijv. schade aanbrengen aan andermans eigendommen), verbaal (bijv. iemand bijnamen geven), direct relationeel (bijv. iemand buitensluiten) en indirect relationeel (bijv. roddelen). De pestrollenvragenlijst is aan de hand van interviews individueel afgenomen door getrainde onderzoeksassistenten in een rustige ruimte in de school. Kinderen kregen eerst een algemene definitie van pesten en vervolgens werden de verschillende vormen van pesten geïntroduceerd. Hierop volgde de uitleg van een specifieke vorm van pesten waarbij het kind een lijst kreeg met diverse voorbeelden van pestgedrag bij deze vorm. Om er achter te komen welke kinderen uit de klas de slachtoffers en daders zijn, werden onder meer de volgende vragen gesteld aan het kind: (1) "Weet jij kinderen in de klas die zo gepest worden, dus die geschopt of geslagen of geknepen worden? Kun jij mij de namen noemen? Wie zijn dat dan?" en (2) "Weet jij kinderen in de klas die zo pesten? Kun jij mij de namen noemen? Wie zijn dat dan?" Zo ja, kan je van hen ook de namen noemen?". Om

daders en assistent van elkaar te onderscheiden, werd de vraag gesteld: (3) "Nou heb jij X genoemd. Is X iemand die begint met pesten of iemand die gaat meedoen met pesten?" Na het stellen van bovenstaande drie vragen voor elk van de vijf pestvormen, werden drie vragen gesteld om er achter te komen welke klasgenoten de buitenstaanders, verdedigers en aanmoedigers zijn. Dit gebeurde door eerst het gedrag van deze rollen te beschrijven en vervolgens te vragen welke klasgenoten dit gedrag vertonen. Proportiescores werden berekend per klas door voor elk type nominatie het aantal gekregen nominaties te delen door het aantal nominatoren.

Kinderen zijn geïnclassificeerd in een pestrol aan de hand van de procedure die Goossens en collega's (2006) beschreven hebben. Wanneer een kind op een bepaalde dimensie .15 of hoger scoorde en alle andere scores met ten minste .01 overtreft, dan werd het kind geïnclassificeerd in de betreffende pestrol. De vereiste van .01 verschil is niet toegepast tussen de categorieën dader en aanmoediger en tussen de categorieën verdediger en buitenstaander. Kinderen met een gelijke score van minimaal .15 op dader en aanmoedigend gedrag zijn geïnclassificeerd als daders. Kinderen met gelijke score van minimaal .15 op verdedigen en buitenstaand gedrag zijn geïnclassificeerd als verdediger. Kinderen met scores van minimaal .15 op twee andere dimensies waarvan het verschil tussen de twee dimensies kleiner is dan .01 ($n = 15$), zijn als niet kwalificeerbaar beschouwd. Zij werden weggelaten van de analyses voor de pestrol classificatie. Daders zijn verder onderverdeeld in aanvoerder dader (aanvoerder dader score \geq assistent score) en assistent (aanvoerder dader score $<$ assistent score). Ten slotte zijn kinderen met scores lager dan .15 op alle dimensies beschouwd als niet betrokken bij het pesten. Deze procedures leverden 81 daders (63 jongens, 18 meisjes), 110 assistenten (92 jongens, 18 meisjes); 42 slachtoffers (23 jongens, 19 meisjes); 70 bekrachtigers (55 jongens, 15 meisjes); 264 buitenstaanders (93 jongens, 171 meisjes); 224 verdedigers (61 jongens, 163 meisjes); 85 slachtoffers (41 jongens, 44 meisjes); 341 niet-betrokken deelnemers (189 jongens, 152 meisjes), en 12 niet te classificeren deelnemers (5 jongens, 7 meisjes; Olthof, et al., 2011).

Strategiegebruik

Coërcieve strategie wordt omschreven als een directe en vijandige strategie om voorzieningen te winnen (Olthof et al, 2011). Om coërcieve strategiegebruik te meten is er gebruik gemaakt van de volgende zes items door middel van peernominaties. "Welke kinderen in jouw klas (1)... proberen te krijgen wat zij willen door anderen te forceren?; (2)... proberen te krijgen wat zij willen door ervoor te zorgen dat anderen hun plannen volgen?; (3)... proberen anderen iets te laten doen waarvan zij zeggen dat het moet, zelfs

als zij dat niet willen doen?; (4)... proberen te krijgen wat zij willen door zich bazig te gedragen?; (5)... dreigen met woorden of gebaren om te krijgen wat zij willen?; en (6)... misleiden anderen om te krijgen wat zij willen?". Vervolgens zijn continue scores berekend voor elke item door het aantal gekregen nominaties te delen door het aantal deelgenomen klasgenoten. Van deze scores werden de gemiddelden berekend om de mate van coërcief strategiegebruik te meten. Bij de peernominatie was de interne consistentie uitstekend (Cronbach's alpha = .91). De interne consistentie van de zelfrapportage was voldoende (Cronbach's alpha = .74; Olthof et al., 2011). Olthof en collega's (2011) hebben gebruik gemaakt van aangepaste items van Hawley (2003; Hawley, Little, Pasupathi, 2002) die hier eerder onderzoek naar heeft gedaan. In beide studies is gebruik gemaakt van zowel peernominaties als zelfrapportage om het gebruik van sociale strategieën te meten. De items zijn zo aangepast dat geen van de strategieën naar pesten verwijst, om zo overlap tussen de items die verwijzen naar strategiegebruik en pestgedrag te vermijden. Daarnaast zijn alle strategie items zo verwoord dat de participanten niet werd gevraagd om klasgenoten te nomineren die zich op een bepaalde manier gedragen, maar dat zij gevraagd werden klasgenoten te nomineren die zich op die manier gedragen voor een bepaalde reden.

Pro-sociale strategie wordt omschreven als een indirecte en meewerkende strategie om voorzieningen te verkrijgen (Olthof et al., 2011). Om pro-sociale strategiegebruik te meten is gebruik gemaakt van de volgende vijf items door middel van peer nominaties. "Welke kinderen in jouw klas (1)... beloven anderen kinderen uit te nodigen om te krijgen wat ze willen?; (2)... gedragen zich aardig om te krijgen wat zij willen?; (3)... helpen anderen kinderen om te krijgen wat zij willen (zelfs als zij het niet echt nodig hebben)?; (4)... beloven iets om er iets voor terug te krijgen wat zij erg graag willen?; en (5)... beloven vriendschap om te krijgen wat zij willen?". Net zoals bij de coërcieve strategie werden voor alle peernominatie items continue scores berekend door het aantal ontvangen nominaties te delen door het aantal deelnemende klasgenoten. Van deze scores werden de gemiddelden berekend om de mate van pro-sociaal strategiegebruik te meten. Bij de peernominatie was de interne consistentie van de vijfpuntschaal goed (Cronbach's alpha = .80). De interne consistentie van de zelfrapportage was voldoende (Cronbach's alpha = .64; Olthof et al., 2011). De resultaten verschillen met de eerder gevonden resultaten van Hawley (2003; Hawley et al., 2002). Uit de resultaten van Olthof en collega's (2011) blijkt dat kinderen die een pro-sociale strategie toepassen relatief een zwakkere dominante positie hebben. Dit kan verklaard worden doordat bij het onderzoek van Olthof en collega's. (2011) items inbegrepen zijn die vragen of de pro-sociale strategie ook succesvol werd toegepast.

Indeling in Resource controltypen

Overeenkomend met de criteria van Hawley (2007) zijn de deelnemers ingedeeld in resource control typen op basis van peer-gerapporteerd strategiegebruik. Het kind is ingedeeld als bi-strategische controller als het scoorde boven het 66e percentiel op zowel coërcief als pro-sociaal strategiegebruik ($n = 275$; 154 jongens en 121 meisjes). Het kind is ingedeeld als coërcieve controller als het scoorde boven het 66e percentiel op coërcief strategiegebruik maar onder het 66e percentiel op pro-sociaal strategiegebruik ($n = 145$, 96 jongens en 49 meisjes). Het kind is ingedeeld als pro-sociale controller als het scoorde boven het 66e percentiel op pro-sociaal strategiegebruik maar onder het 66e percentiel op coërcief strategiegebruik ($n = 134$; 47 jongens en 87 meisjes). Het kind is ingedeeld als typical controller als het scoorde onder het 66e percentiel van zowel coërcief als pro-sociale strategiegebruik, maar boven het 33e percentiel van minimaal één type strategiegebruik ($n = 426$; 203 jongens en 223 meisjes). Het kind werd ingedeeld als non-controller als het scoorde onder het 33e percentiel van zowel coërcief en pro-sociaal strategiegebruik ($n = 249$; 122 jongens en 127 meisjes; Hawley, 2007). Dezelfde indeling-procedure is gebruikt bij de zelfrapportage. Dit resulteerde in 197 bi-strategische controllers (111 jongens en 86 meisjes), 166 pro-sociale controllers (98 jongens, 68 meisjes), 133 coërcieve controllers (81 jongens, 52 meisjes), 457 typical controllers (209 jongens, 248 meisjes), en 273 non-controllers (121 jongens, 152 meisjes).

Indeling in daderprofielen

In dit onderzoek zijn drie pestroltyperingen met elkaar vergeleken. Om de kinderen in te delen in deze groepen is een nieuwe variabele gemaakt. Deze variabele is voor dit onderzoek 'daderprofiel' genoemd. Er zijn drie daderprofielen onderscheiden: bi-strategische daders, coërcieve daders en de niet betrokken kinderen. Bi-strategische daders zijn daders die hoog scoren op zowel pro-sociale als coërcieve strategieën. Coërcieve daders zijn daders die alleen hoog scoren op coërcieve strategieën en laag op pro-sociale strategieën. De niet betrokken kinderen zijn kinderen die niet ingedeeld kunnen worden in een pestrol wegens lage scores op alle rollen of doordat zij op meerdere rollen even hoog scoren. Zij vormen de controlegroep. Kinderen die vallen binnen daderprofiel 1 (bi-strategische daders), scoorden bij de pestrollenvragenlijst op 'dader' en bij resource control op 'bi-strategisch' ($n = 97$). Kinderen die vallen binnen daderprofiel 2 (coërcieve daders) scoorden bij de pestrollenvragenlijst op 'dader' en bij de resource control op 'coërcief' ($n = 31$). De kinderen die in het derde daderprofiel vallen (controlegroep) zijn kinderen die bij de pestrollenvragenlijst werden gecategoriseerd als 'non-involved' ($n = 341$).

Resource control

Om resource control te meten, is gebruik gemaakt van zelfrapportage, interviews met peernominaties en een leerkrachtvragenlijst die de leerkracht voor elk kind afzonderlijk invulde. Elke informant vulde voor de zelfrapportage zes items in gebaseerd op publicaties van Hawley (2003a; Hawley et al., 2002) en in het Nederlands vertaald door een beëdigd tolk-vertaler (Olthof et al., 2011). Een voorbeeld item is "hoe vaak krijg jij de leukste spullen of de beste plaatsen (als er wat te doen is)?" Cronbach's Alfa van deze zes items is .79. Deze vragen zijn beantwoord op een 5-puntsschaal variërend van 0 (nooit of bijna nooit) tot 4 (heel vaak). Per kind werd de gemiddelde score op de zes items berekend ($M=1.37$; $SD=.65$). Bij de peernominaties zijn dezelfde zes items meegenomen met betrekking tot resource control (Cronbach's Alfa = .90). Het aantal nominaties dat een kind ontving op een item werd gedeeld door het aantal nominatoren in de klas (proportiescores lopend van 0 tot 1). Vervolgens werd per kind het gemiddelde van de zes proportiescores berekend ($M=.06$ en $SD=.08$). De leerkrachtvragenlijst bestond uit dezelfde zes vragen, gericht op het desbetreffende kind en is met dezelfde 5-puntsschaal beantwoord. Cronbach's Alfa van deze items is .95. Per kind werd een gemiddelde score op de 6 items berekend ($M=1.72$; $SD=.91$).

Zowel de uitkomsten van peernominaties en leerkrachtvragenlijst ($r=.48$), peernominaties en zelfrapportage ($r=.21$) als leerkrachtvragenlijst en zelfrapportage ($r=.23$) correleerden significant (alle p 's $<.01$). Vanwege verschillen in normen en waarden, zijn de leerkrachtscores gestandaardiseerd tot Z-scores (Hawley, 2003). Hierdoor is een verhoogde correlatie ontstaan tussen de peernominaties en de leerkrachtvragenlijst ($r=.53$; $p <.01$).

Waargenomen populariteit

Waargenomen populariteit is gemeten door deelnemers in een interview te vragen wie populair zijn in de klas en wie dat niet zijn. Zoals LaFontana en Cillessen (2002) beschreven, is de term 'populariteit' in het interview niet nader gedefinieerd.

Het aantal ontvangen nominaties voor 'populair' en 'impopulair' werd gestandaardiseerd per klas om rekening te houden met verschillen in klasgrootte. De score op waargenomen populariteit geeft het per klas gestandaardiseerde verschil aan tussen de standardscore van 'populair' en 'niet populair' (Cillessen & Mayeux, 2004). Het verschil werd omgezet in een z-score ($M=0$ en $SD=1$) om de interpretatie te vergemakkelijken.

Sociometrische populariteit

Sociometrische populariteit is gemeten door elke deelnemer individueel te vragen hoe aardig of vervelend ze elk van zijn/haar klasgenoten vond. Dit gebeurde door middel

van een blokkenschaal waarbij een kind per klasgenoot op een 7-puntsschaal kon aangeven hoe aardig of hoe vervelend hij/zij diegene vond (-3= heel erg vervelend, -2= erg vervelend, -1= gewoon vervelend, 0= niet aardig en niet vervelend, +1= gewoon aardig, +2= erg aardig, +3= heel erg aardig). Om een score op sociometrische populariteit te krijgen werd het gemiddelde van de ontvangen ratings berekend. De gebruikte blokkenschaal blijkt volgens Maassen en collega's. (1996) een zeer bruikbaar en valide instrument om te bepalen wie sociometrisch populair zijn in een groep.

Zelfwaargenomen sociale acceptatie

Voor het meten van zelfwaargenomen sociale acceptatie zijn in totaal zes items van de Competentiebelevingsschaal voor Kinderen (CBSK) meegenomen in de klassikale zelfrapportage. De Cronbach's Alfa voor deze zes items is .784. De COTAN 1998 beoordeelt de betrouwbaarheid en de begripsvaliditeit als voldoende. De criteriumvaliditeit is niet onderzocht. Over het algemeen wordt de CBSK als voldoende beoordeeld (Veerman, Straathof, Treffers, Van den Bergh, & Ten Brink, 1997).

Een voorbeelditem van de schaal sociale acceptatie is: "Sommige kinderen vinden het moeilijk om vrienden te maken, andere kinderen vinden het best gemakkelijk om vrienden te maken." Een kind koos eerst voor één van beide stellingen en gaf vervolgens aan of deze 'een beetje van toepassing' of 'helemaal van toepassing' was op zichzelf. De vragen werden beantwoord op een vierpuntschaal waarbij bijvoorbeeld een score van 1 "helemaal waar: moeilijk vrienden maken" en een score van 4 "helemaal waar: makkelijk vrienden maken" betekent. Drie items werden gehercodeerd, zodat een hogere score steeds stond voor meer competentiebeleving. De score per kind is berekend door het gemiddelde te nemen van alle scores. Voor deze schaal is de gemiddelde score $M=2.79$ en standaard deviatie $SD=.52$.

Procedure

De gebruikte data voor dit onderzoek zijn afkomstig van het eerste afnamejaar van het longitudinale project van het Dutch Consortium of Bullying (DCOB) over pesten en sociale dominantie. Dit is een samenwerkingsproject van de Vrije Universiteit Amsterdam (UVA), Universiteit Utrecht (UU) en de Rijksuniversiteit Groningen (RUG). Om deze data te verzamelen zijn de zelfrapportagevragenlijst, individuele interviews en de leerkrachtvragenlijst gebruikt. De zelfrapportagevragenlijst werd op de basisschool door getrainde onderzoeksassistenten klassikaal afgenomen en schriftelijk ingevuld. De deelnemers vulden deze vragenlijsten individueel in. Er is gekozen voor zelfrapportage om sociaalwenselijke antwoorden tegen te gaan. Daarnaast werd gebruik gemaakt van individuele interviews in de vorm van peernominaties. De interviews duurden per deelnemer

twee keer 30 minuten. Er is gekozen voor informatie uit deze interviews omdat leerlingen vrijuit konden antwoorden, zonder druk van klasgenoten te voelen. Naast de zelfrapportagevragenlijst en de individuele interviews werd ook een leerkrachtvragenlijst afgenomen. De leerkracht vulde deze zelfstandig en binnen zijn eigen tijd in.

Voor het onderzoek werd uitgevoerd, waren de ouders van de desbetreffende kinderen geïnformeerd over het doel en de opzet van het onderzoek door middel van een informatiebrief. De brief gaf aan dat als ouders niet wilden dat hun kind meedeed aan het onderzoek, zij het bijgevoegde nee-formulier konden invullen. Als er kinderen waren die meededen aan het onderzoek die om de één of andere reden niet verder konden gaan met het onderzoek dan kon dat kind op ieder moment van het onderzoek stoppen, maar dat is niet voorgekomen. Aan het begin van het onderzoek is aan de leerlingen verteld dat de informatie die zij zouden geven vertrouwelijk behandeld zou worden. Daarnaast werden de leerlingen gevraagd niet inhoudelijk over de vragen te praten met medeleerlingen. Het onderzoek werd geleid door getrainde onderzoeksassistenten die werkten volgens een onderzoeksprotocol. Als eerste werd de vragenlijst klassikaal afgenomen, gevolgd door de individuele interviews. Ter geheugensteun werd tijdens het interview een namenlijst van hun klasgenootjes erbij gehouden. Aan het aantal kandidaten dat genomineerd kon worden, was geen limiet verbonden. Als deelnemers zichzelf of iemand die niet meedeed aan het onderzoek nomineerden, dan werden deze nominaties niet meegenomen in de uiteindelijke telling. Ook konden deelnemers kiezen voor 'niemand' als zij niemand wilde nomineren (Olthof et al., 2011).

Resultaten

Om het sociaal functioneren van verschillende typen ouders met elkaar te vergelijken, is gebruik gemaakt van (M)ANOVA's. De afhankelijke variabele 'resource control' is multivariaat getoetst, omdat deze op drie verschillende manieren was gemeten: (1) zelfrapportage vragenlijst, (2) peernominaties en (3) leerkrachtvragenlijst. De correlaties tussen deze drie meetinstrumenten zijn getoetst aan de hand van de Pearson correlatie omdat alle variabelen van interval niveau zijn (Field, 2009). Deze correlaties zijn te vinden in tabel 1. Hierin is te zien dat de leerkrachtvragenlijst en de peernominaties een middelmatige correlatie hebben en de correlaties met de zelfrapportage laag zijn.

De afhankelijke variabelen 'waargenomen populariteit', 'sociometrische populariteit' en 'zelfwaargenomen sociale acceptatie' zijn univariaat getoetst (ANOVA), omdat deze andere kenmerken betreffen. Deze afhankelijke variabelen meten namelijk niet hetzelfde construct, met andere woorden: Zij vormen geen 'familie' van afhankelijke variabelen.

Tabel 1

Correlaties tussen de verschillende meetinstrumenten van de afhankelijke variabele Resource Control (RC)

Groep	RC peernominaties	RC zelfrapportage	RC leerkracht
RC peernominaties	1	.208	.569
RC zelfrapportage	.208	1	.232
RC leerkracht	.569	.232	1

Testen van assumpties (M)ANOVA

Voor het uitvoeren van de MANOVA moest aan vier assumpties worden voldaan: (1) normaliteit van de afhankelijke variabelen (skewness <1.5), (2) homogeniteit van varianties, (3) homogeniteit van covariantie-matrixen en (4) onafhankelijkheid. Vanwege sterke afwijking van de normaalverdeling zijn de peernominatiescores bij resource controle genormaliseerd door middel van de Rankit-procedure. Door het normaliseren werd de scheefheid voldoende gereduceerd. Verder is aan de assumpties van homogeniteit van varianties en covariantie-matrixen voldaan: Zowel Levene's test ($p > .05$) als de Box Test ($p > .05$) waren niet significant. De assumptie van onafhankelijkheid is niet nagegaan, omdat dit te ver voert voor een bachelorthesis. Het risico van afhankelijkheid bestaat, omdat de data 'genest' zijn. Alle deelnemers zitten namelijk in klassen en die klassen zitten weer in scholen.

Voor de post-hoc analyses is de Tukey-procedure gebruikt. Deze wordt doorgaans gebruikt wanneer de homogeniteit van varianties niet geschonden wordt. De Tukey wordt toegepast omdat het een goede power heeft en een sterke controle over de type 1 fout (Field, 2009). De vier verschillende toetsings-grootheden die zijn toegepast met de MANOVA leverden dezelfde significantie op ($p < .001$). Hierom maakt het niet uit welke toetsings-grootheid gebruikt wordt. Een veel gebruikte toetsings-grootheid is de Wilks-Lambda en deze wordt dan ook in deze studie gebruikt.

Voor het uitvoeren van de ANOVA's werd de assumptie 'homogeniteit van varianties' geschonden bij waargenomen populariteit en sociometrische populariteit. De uitkomst van Levene's Test is in deze gevallen significant ($p < .001$). Om die reden is gebruik gemaakt van de Games-Howell post-hoc procedure. Deze wordt gebruikt bij ongelijke varianties en houdt rekening met ongelijke groepsgroottes. De assumptie van 'homogeniteit van covariantie-matrixen' geldt niet als assumptie voor de ANOVA.

Tabel 2

Beschrijvende statistieken van de verschillende daderprofielen op sociale acceptatie, gemeten door resource control, waargenomen populariteit, sociometrische populariteit en zelfwaargenomen sociale acceptatie

Sociale acceptatie gerelateerde metingen									
Daderprofiel	Resource control ^S			Resource control ^P			Resource control ^L		
	<i>M</i>	<i>SE</i>	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SE</i>	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SE</i>	<i>N</i>
Bi-strategische dader	1.67	0.07	96	1.18	0.07	96	1.02	0.08	96
Coërcieve dader	1.64	0.15	30	0.59	0.15	30	0.36	0.20	30
Controlegroep	1.35	0.04	311	-0.17	0.05	311	-0.08	0.05	311

Daderprofiel	Waargenomen populariteit			Sociometrische populariteit			Zelfwaargenomen sociale acceptatie		
	<i>M</i>	<i>SE</i>	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SE</i>	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SE</i>	<i>N</i>
Bi-strategische dader	1.01	0.09	97	-0.94	0.12	97	0.15	0.10	96
Coërcieve dader	0.42	0.18	31	-0.72	0.17	31	0.25	0.16	31
Controlegroep	0.00	0.04	341	0.11	0.04	341	0.00	0.05	338

^S = Vragenlijst (self-report)

^P = Interviews (peer-nominatie)

^L = Leerkrachtvragenlijst

Tabel 3*Resultaten (M)ANOVA voor de groepsverschillen in sociaal functioneren*

Sociaal functioneren gerelateerde metingen				
Symbol	Resource Control	Waargenomen Populariteit	Sociometrische Populariteit	Zelfwaargenomen sociale acceptatie
F-waarde	35.21***	60.13***	57.56***	1.61**
df error	864	466	466	462
η^2_p	0.20	0.21	0.20	0.01

** Sig. >0.05

*** Sig. <0.001

Resource control

Bi-strategische ouders, coërcieve ouders en de controlegroep verschieden significant op de verschillende afhankelijke variabelen van resource control (Wilks Lambda=.646, $F(6,864)=35.21$, $p<.001$, $\eta_p^2=0.20$). Ook alle univariate verschillen waren significant (zelfrapportage: $F(2, 434)=9.47$, $p<.001$, $\eta_p^2=0.04$; peer nominaties: $F(2, 434)=105.92$, $p<.001$, $\eta_p^2=0.33$; leerkrachtrapportage: $F(2,434)=59.35$, $p<.001$, $\eta_p^2=.22$). Hieronder zijn de resultaten van de post-hoc procedure beschreven voor elk meetinstrument.

Zelfrapportage: De Tukey post-hoc procedure liet zien dat bi-strategische ouders significant hoger scoorden dan de controlegroep ($p<.001$). Er is geen significant verschil gevonden voor zowel bi-strategische ouders en coërcieve ouders als coërcieve ouders en de controlegroep ($p>.05$).

Peernominaties: De Tukey post-hoc procedure liet zien dat bi-strategische ouders significant hoger scoorden dan coërcieve ouders ($p<.005$) en ook significant hoger dan de controlegroep kinderen ($p<.001$). Daarbij scoren coërcieve ouders ook significant hoger dan de controlegroep ($p<.001$).

Leerkracht vragenlijst: Net als bij de peernominaties scoorden bi-strategische ouders hier significant hoger dan coërcieve ouders ($p<.001$) en ook significant hoger dan de controlegroep ($p<.001$). Ook scoren de coërcieve ouders significant hoger dan de controlegroep ($p<.05$).

Waargenomen populariteit

Bi-strategische ouders, coërcieve ouders en de controlegroep verschieden significant op waargenomen populariteit ($F(2,466)= 60.13$, $p<.001$, $\eta_p^2=0.21$).

Volgens de Games-Howell post-hoc procedure scoorden bi-strategische daders significant hoger dan zowel de controlegroep ($p < .001$) als coërcieve daders ($p = < .05$). Er is geen significant verschil gevonden voor coërcieve daders en de controlegroep ($p > .05$).

Sociometrische populariteit

Bi-strategische daders, coërcieve daders en de controlegroep verschilden significant op waargenomen populariteit ($F(2,466) = 57.56, p < .001, \eta^2_p = 0.20$). De Games-Howell post-hoc procedure liet zien dat de controlegroep significant hoger scoorde dan bi-strategische daders en coërcieve daders ($p < .001$). Er is geen significant verschil tussen bi-strategische daders en coërcieve daders ($p < .20$).

Zelfwaargenomen sociale acceptatie

Bi-strategische daders, coërcieve daders en de controlegroep verschilden niet significant op zelfwaargenomen sociale acceptatie ($F(2,462) = 1.61, p = .201, \eta^2_p = 0.01$). Om die reden is geen post-hoc procedure uitgevoerd.

Discussie

Het verschil in sociaal functioneren

In de discussie wordt gekeken of de gevonden resultaten aansluiten bij de gestelde hypothesen en onderzoeksvraag. Per hypothese wordt hieronder beschreven of deze aangenomen, aangehouden of verworpen dient te worden naar aanleiding van de gevonden resultaten.

Hypothese 1: "Bi-strategische daders scoren significant hoger op 'resource control' dan coërcieve daders en de controlegroep, waarbij coërcieve daders hoger scoren dan de controlegroep." Uit zowel zelfrapportage, peernominaties als leerkrachtrapportage blijkt dat bi-strategische daders het hoogst scoren op resource control. Coërcieve daders blijken volgens de peernominaties en leerkrachtrapportage daarbij significant hoger te scoren dan de controle groep. Alleen bij zelfrapportage blijkt geen significant verschil tussen de coërcieve daders en de controlegroep. Het effect van de zelfrapportage is echter minder sterk dan de andere twee instrumenten. Hypothese 1 wordt om deze redenen aangenomen.

Hypothese 2: "Bi-strategische daders scoren significant hoger op waargenomen populariteit dan coërcieve daders en de controlegroep, waarbij coërcieve daders hoger scoren dan de controlegroep." Bi-strategische daders blijken inderdaad significant hoger te scoren dan de andere twee groepen. Echter is het zo dat er geen significant verschil is tussen coërcieve daders en de controlegroep. De hypothese wordt daarom deels aangenomen en deels verworpen.

Hypothese 3: "Bi-strategische daders scoren significant hoger op sociometrische populariteit dan coërcieve daders en de controlegroep, waarbij coërcieve daders lager scoren dan de controlegroep." Het onderzoek toont aan dat juist de controlegroep het hoogst scoort op sociometrische populariteit en dat er geen verschil is tussen bi-strategische daders en coërcieve daders. Deze hypothese wordt zodoende verworpen.

Hypothese 4: "Bi-strategische daders scoren significant hoger op zelfwaargenomen sociale acceptatie dan coërcieve daders en de controlegroep, waarbij coërcieve daders hoger scoren dan de controlegroep." Er bleek geen significant verschil te zijn tussen de groepen in zelfwaargenomen sociale acceptatie en hypothese 4 wordt dan ook verworpen.

Er kan geconcludeerd worden dat pesten een praktisch voordeel oplevert voor met name bi-strategische daders. Zij blijken een hoge mate van resource control te hebben en worden ook gezien als de populaire kinderen in de klas. Echter is het niet zo dat zij daadwerkelijk ook het aardigst gevonden worden, want dat zijn juist de niet betrokken kinderen. Bi-strategische daders en coërcieve daders verschillen niet in de mate waarin zij aardig gevonden worden. Overigens heeft pesten geen invloed op de mate waarin kinderen zich sociaal geaccepteerd voelen. Dat betekent dat zeker niet gezegd kan worden dat kinderen pesten omdat ze zich dan meer sociaal geaccepteerd voelen.

Dat de typen daders significant verschillen op de onafhankelijke variabelen, betekent niet direct dat dit ook een sterk effect heeft. De effectsterkte is de proportie van de totale variantie die wordt verklaard door een factor. Door de partial eta squared (η_p^2) te interpreteren volgens Cohen kan een uitspraak gedaan worden over de sterkte van het effect.

De drie onafhankelijke variabelen waarop de groepen significant verschillen zijn resource control, waargenomen populariteit en sociometrische populariteit. Voor elk van deze drie blijkt het effect van het daderprofiel groot te zijn ($\eta_p^2 > .14$). Op zelfwaargenomen sociale acceptatie verschillen de groepen niet significant en het daderprofiel heeft dan ook een klein effect ($\eta_p^2 = .01$) op deze variabele. Aan de hand van deze gegevens kan gezegd worden dat de mate van resource control, waargenomen populariteit en sociometrische populariteit wel degelijk bepaald wordt door het daderprofiel van diegene en pesten heeft daarmee dus zeker ook voordelen.

Overigens is het zo dat resource control op drie verschillende manieren gemeten is. Peernominaties en leerkrachtrapportage blijken sterk effectief ($\eta_p^2 > .14$) voor het nomineren van degenen die resource control toepassen. Zelfrapportage geeft een klein tot gemiddeld effect ($\eta_p^2 = .04$). Dit kan komen doordat kinderen wellicht zelf niet door hebben

dat zij resource control toepassen, maar het kan ook komen doordat kinderen zichzelf niet willen of durven nomineren als degene die resource control toepassen.

Dat zelfwaargenomen sociale acceptatie geen significante verschillen oplevert en een klein effect heeft, geeft aan dat het daderprofiel van een kind geen invloed heeft op hoe hij zich sociaal geaccepteerd voelt. Pesten heeft dus geen emotioneel voordeel, maar voornamelijk een praktisch voordeel.

Verschillen en overeenkomsten met andere onderzoeken

Als dit onderzoek wordt vergeleken met andere onderzoeken, is een overeenkomst te zien met het onderzoek van Hawley (2003b). Zij stelt dat bi-strategische controllers het hoogst scoren op resource control. Uit dit huidige onderzoek blijkt dat dit bij bi-strategische daders ook zo het geval is. Bij alle drie de gebruikte meetinstrumenten blijkt dat bi-strategische daders significant hoger scoren op resource control dan coërcieve daders of de controlegroep. Dit sluit tevens aan bij het onderzoek van Olthof en collega's. (2011) waarin aangetoond is dat daders van pesten een hoge resource control hebben. Dit onderzoek toont aan dat coërcieve daders bij de leerkrachtvragenlijst en peernominaties ook significant hoger scoren dan de controlegroep.

Daarnaast blijkt uit ons onderzoek dat bi-strategische daders significant hoger scoren dan coërcieve daders en de controlegroep als het gaat om waargenomen populariteit. Dit sluit aan bij het onderzoek van Hawley (2007). Hierin wordt gesteld dat waargenomen populaire kinderen de juiste balans tussen pro-sociaal en agressief gedrag gebruiken. Dat geeft hen de mogelijkheid om te domineren binnen een groep en zo aan hun voorzieningen te komen. Dit huidige onderzoek geeft een bevestiging van deze conclusie. Als gekeken wordt naar sociometrische populariteit is in dit onderzoek te zien dat zowel bi-strategische daders als coërcieve daders significant lager scoren dan de controlegroep. Bevestiging voor deze uitkomst is te vinden in het onderzoek van Olthof en collega's. (2011). Zij beschrijven dat daders door hun klasgenoten vaak afgewezen worden, wat impliceert dat zij laag scoren op sociometrische populariteit.

Tevens worden bovenstaande bevindingen ook bevestigd door het onderzoek van Cillessen en Mayeux (2004). Hieruit blijkt dat agressie negatieve invloed heeft op sociometrische populariteit, maar positieve invloed heeft op de waargenomen populariteit van de dader. Met deze bevindingen moet de conclusie uit het onderzoek van Sentse, Scholte, Salmivalli, en Voeten (2007) genuanceerd worden. Hierin wordt namelijk gesteld dat daders tot de populaire groep in een klas blijken te behoren. In dit onderzoek wordt echter onderscheid gemaakt tussen waargenomen en sociometrische populariteit waardoor een genuanceerder beeld ontstaat over populariteit van daders.

De resultaten van zelfwaargenomen sociale acceptatie staan niet gelijk aan het onderzoek van Bouman en collega's. (2012). Uit hun studie blijkt dat zelfwaargenomen sociale acceptatie lager is bij kinderen die bij peernominaties vaker genoemd worden als dader, terwijl uit dit onderzoek geen significant verschil blijkt te zijn tussen bi-strategische daders, coërcieve daders en de controlegroep.

Sterke punten en beperkingen van het huidig onderzoek

Een sterk punt van deze studie is de integratie van theorieën. Net als bij het onderzoek van Olthof en collega's. (2010) werd in dit onderzoek RCT toegepast op pesten. Deze unieke toepassing maakt het mogelijk om het fenomeen pesten vanuit een nieuw perspectief te bekijken. Ook is er weinig onderzoek dat zich uitsluitend richt op daders die bepaalde strategieën gebruiken. Mede hierdoor is er meer helderheid gecreëerd. Zo is onder meer verduidelijkt dat de groep daders, op een aantal variabelen na, getypeerd kan worden als een heterogene groep. Er bestaan met name verschillen tussen daders betreffende resource control en waargenomen populariteit. Een ander sterk punt van dit onderzoek ligt in de methode van dataverzameling. De data werd door verschillende getrainde onderzoekers verzameld. Om de betrouwbaarheid te waarborgen is gekozen voor een interview met een sterk gestructureerd en geprotocolleerd karakter.

Een beperking van dit onderzoek is het aantal daders vergeleken met de controlegroep. Het aantal daders is in deze betrekkelijk klein. Om de generaliseerbaarheid van deze resultaten te waarborgen is onderzoek nodig met een grotere groep daders.

Een tweede beperking van dit onderzoek is de mogelijke rol van sociale wenselijkheid in de interviews. Pesten is een gevoelig onderwerp en kan voor slachtoffers en daders gepaard gaan met gevoelens van schaamte, schuld en angst. De afgelopen tijd is pesten veelal in de media belicht als fenomeen dat voorafgaat aan zelfmoord. Dit heeft pesten in de publieke opinie mogelijk een verwerpelijk karakter gegeven. De kans is aanzienlijk dat de betrokken kinderen in aanraking zijn gekomen met deze berichten uit de media. Angst, schuld en schaamtegevoelens kunnen daardoor wellicht de oorzaak zijn geweest voor het niet volledig weergeven van de werkelijkheid. Deze gevoelens kunnen een rol hebben gespeeld bij zowel de zelfrapportage als de peerrapportage/nominaties. Desondanks is deze invloed mogelijk gering gebleven vanwege de verschillende methoden die zijn gebruikt in de dataverzameling. Het is wenselijk om in nader onderzoek nieuwe, nog niet gebruikte, methoden toe te passen.

Een laatste beperking van deze studie heeft te maken met de gebruikte definitie. Om pesten als fenomeen te onderzoeken is er in dit onderzoek gewerkt met een definitie van pesten die uitgaat van het dader-perspectief. In de definitie wordt gesproken over 'negatieve handelingen', maar niet over de daadwerkelijke schade die het slachtoffer ondervindt. De ervaring van gepest worden en de gevolgen die kunnen optreden, kunnen wel eens los staan van deze handelingen. Met andere woorden: met deze definitie wordt er gesuggereerd dat er een causaal verband bestaat tussen de gebruikte definitie van pesten en de gevolgen die pesten kan hebben, zonder dat dit verband door eerder onderzoek is

aangetoond. Deze nauwe visie doet dus mogelijk geen recht aan de werkelijkheid. Een kanttekening die bij deze redenering te plaatsen is, behelst het feit dat er in de loop der tijd al meerdere definities de revue zijn gepasseerd. De gebruikte definitie lijkt tot op heden wel de meest omvattende.

Maatschappelijke relevantie

Pesten is een groot maatschappelijk probleem. Tussen de 5 en 20% van de kinderen is slachtoffer en 2 tot 20% dader (Monks et al., 2009). De gevolgen van pesten zijn groot. Bij de slachtoffers uit dit zich in psychische problemen, zoals angst, depressie (Bond et al., 2001; Hawker & Boulton, 2000) en suïcidale gedachten (Van der Wal et al., 2003). Deze problemen blijven zelfs na het pesten nog jaren aanwezig (Kumpulainen & Räsänen, 2000). Daarnaast blijkt pesten ook nadelige gevolgen voor de daders te hebben. Daders hebben een grotere kans op antisociaal, gewelddadig en delinquent gedrag (Bender & Lösel, 2011; Olweus, 1995; Van der Wal et al., 2003). Al met al is pesten dus een grootschalig probleem dat nadelige effecten heeft voor de slachtoffers, daders en de gemeenschap.

Dit onderzoek heeft de focus gelegd op de daders van pesten en op de verschillende typen daders die er zijn. Het is van belang om onderscheid te maken tussen de typen daders, omdat het creëren van inzicht hierin kan helpen bij het (vroegtijdig) signaleren van pesten. Daarnaast kan het helpen bij het bepalen welke interventie geschikt is om het betreffende pestgedrag aan te pakken.

Bi-strategische daders scoren van de drie groepen het hoogst op waargenomen populariteit. Zij worden door hun klasgenoten dus als populair gezien. Hierdoor zal het pestgedrag van deze daders minder snel of niet opgemerkt worden, aangezien mensen er van uitgaan dat populaire kinderen ook aardig gevonden worden en dus niet zullen pesten. Naast dat het signaleren van deze daders waarschijnlijk moeilijker is, zal het aanpakken van het pestgedrag ook moeilijker zijn. Aangezien het pestgedrag van deze daders hun populariteit niet aantast, zal er mogelijk minder motivatie zijn om dit gedrag aan te passen. De coërcieve daders scoren op deze variabele significant lager en er is geen verschil gevonden tussen hen en de controlegroep. Zij worden dus niet gezien als populaire kinderen.

Daarnaast scoren bi-strategische daders ook het hoogst op resource control. Zij zijn dus beter dan de coërcieve daders in het verkrijgen van voorzieningen en deze te behouden. Doordat bi-strategische daders beter zijn in het bedenken van strategieën kan dit er voor zorgen dat hun pestgedrag moeilijker te signaleren is en dat de aanpak van dit gedrag mogelijk een andere aanpak vereist dan die van coërcieve daders.

Vervolgonderzoek

Voor vervolgonderzoek is het interessant om te onderzoeken of de verschillende daders ook daadwerkelijk op een verschillende manier pesten. Als er meer inzicht is in het pestgedrag van de daders, dan kan dit eerder gesignaleerd en aangepakt worden. Daarnaast is het de vraag of verschillende manieren van pesten ook verschillende soorten gevolgen heeft voor de slachtoffers. Het is van belang om te weten wat voor gevolgen pesten heeft voor de slachtoffers om zo de juiste interventie in te zetten voor de slachtoffers.

Verder zou een grotere steekproef ervoor kunnen zorgen dat meer daders gevonden worden. Hierdoor kan een beter beeld geschetst worden van de verschillende typen daders en mogelijk kunnen ook andere typen daders ontdekt worden.

Er zijn geen significante verschillen gevonden tussen de verschillende groepen op de variabele zelfwaargenomen sociale acceptatie. Dit was tegen onze verwachtingen in. Voor verder onderzoek zouden de vragen over zelfwaargenomen sociale acceptatie nog eens goed onder de loep genomen moeten worden, mogelijk kan het zo zijn dat sommige vragen niet duidelijk geformuleerd zijn en daardoor verkeerd geïnterpreteerd zijn.

Desalniettemin heeft dit onderzoek een aanzet gemaakt om het beeld dat de maatschappij heeft van de daders uit te breiden en inzichtelijker te maken. Er is nog relatief weinig onderzoek gedaan naar daders van pesten. Meestal ligt de nadruk op slachtoffers. Om pesten aan te kunnen pakken moet er meer bekend zijn over wie de daders zijn. Veel mensen hebben namelijk nog vaak de coërcieve dader voor ogen wanneer het over pesten gaat, terwijl er ook andere typen als bi-strategische daders zijn. In dit onderzoek komen bi-strategische daders zelfs drie keer zoveel meer voor dan de coërcieve daders. Tussen deze twee daders zijn significante verschillen gevonden en deze verschillen zijn van belang voor de signalering en aanpak van pesten.

Referenties

- Bender, D., & Lösel, F. (2011). Bullying at school as a predictor of delinquency, violence and other anti-social behaviour in adulthood. *Criminal Behaviour and Mental Health, 21*, 99–106. doi: 10.1002/cbm.799
- Bond, L., Carlin, J. B., Thomas, L., Rubin, K., & Patton, G. (2001). Does bullying cause emotional problems? A prospective study of young teenagers. *British Medical Journal, 323*, 480-484. doi:10.1136/bmj.323.7311.480
- Bouman, T., Van der Meulen, M., Goossens, F. A., Olthof, T., Vermande, M. M., & Aleva, E. A. (2012). Peer and self-reports of victimization and bullying: Their differential

- association with internalizing problems and social adjustment. *Journal of School Psychology, 50*, 759-774. doi: 10.1016/j.jsp.2012.08.004
- Caravita, S. C. S., Di Blasio, P., & Salmivalli, C. (2010). Early adolescents' participations in bullying: Is ToM involved? *Journal of Early Adolescence, 30*, 138-170. doi:10.1177/0272431609342983
- Chawla, N., & MacDermid Wadsworth, S. M. (2012). The impact of an operation purple camp intervention on military children and adolescents: Self-Perception of social acceptance, athletic competence, and global self-worth. *The American Journal of Family Therapy, 40*, 267-278. doi:10.1080/01926187.2011.611782
- Cillessen, A., & Mayeux, L. (2004). From censure to reinforcement: Developmental changes in the association between aggression and social status. *Child Development, 75*, 147-163. doi:10.1111/j.1467-8624.2004.00660.x
- Crocker, J., & Wolfe, C. T. (2001). Contingencies of self-worth. *Psychological Review, 108*, 593-623. doi:10.1037//0033-295X.108.3.593
- Emler, N. (2001). *Self-esteem: The costs and causes of low self-worth*. York, England: York Publishing Services.
- Field, A. (2009). Multivariate analysis of variance (MANOVA). *Discovering statistics using SPSS*. (pp. 584-626). London, England: SAGE Publications.
- Goossens, F. A., Olthof, T., & Dekker, P. H. (2006). The new participant role scales: A comparison between various criteria for assigning roles and indications for their validity. *Aggressive Behavior, 32*, 343-357. doi: 10.1002/ab.20133
- Gouley, K. K., Brotman, L. M., Huang, K. Y., & Shrout, P. E. (2008). Construct validation of the Social Competence Scale in pre-school age children. *Social Development, 17*, 380-398. doi: 10.1111/j.1467-9507.2007.00430.x
- Hawker, S. J., & Boulton, J. (2000). Twenty years research on peer victimization and psychological maladjustment: A meta-analytic review of cross-sectional studies. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 41*, 441-455. doi:00219630/0015.00+0.00
- Hawley, P. H. (1999). The ontogenesis of social dominance: A strategy-based evolutionary perspective. *Developmental Review, 19*, 97-132. doi:10.1006/drev.1998.0470
- Hawley, P. H. (2002). Social dominance and prosocial and coercive strategies of resource control in preschoolers. *International Journal of Behavioral Development, 26*, 167-176. doi:1080/01650250042000726

- Hawley, P. H. (2003a). Strategies of control, aggression, and morality in preschoolers: An evolutionary perspective. *Journal of Experimental Child Psychology, 85*, 213-235. doi:10.1016/S0022-0965(03)00073-0
- Hawley, P. H. (2003b). Prosocial and coercive configurations of resource control in early adolescence: A case for the well-adapted Machiavellian. *Department of Psychology, 49*, 279-09. doi:10.1353/mpq.2003.0013
- Hawley, P. H. (2007). Social dominance in childhood and adolescence: Why social competence and aggression go hand in hand. *Social dominance and aggression*. (pp. 1-22). Kansas: University.
- Hawley, P. H., Little, T. D., & Card, N. A. (2007). The allure of a mean friend: Relationship quality and processes of aggressive adolescents with prosocial skills. *International Journal of Behavioral Development, 31*, 170-180. doi:10.1177/0165025407074630
- Hawley, P. H., Little, T. D., & Pasupathi, M. (2002). Winning friends and influencing peers: Strategies of peer influence in late childhood. *International Journal of Behavioral Development, 26*, 466-474. doi: 10.1080/01650250143000427
- Juvonen, J., Graham, S., & Schuster, M. A. (2003). Bullying among young adolescents: The strong, the weak, and the troubled. *Pediatrics, 112*, 1231-1237. doi:10.1542/peds.112.6.1231
- Kumpulainen, K., & Räsänen, E. (2000). Children involved in bullying at elementary school age: Their psychiatric symptoms and deviance in adolescence. An epidemiological sample. *Child Abuse & Neglect, 24*, 1567-1577. doi:10.1016/S0145-2134(00)00210-6
- LaFontana, K. M., & Cillessen, A. H. N. (1999). Children's interpersonal perception as a function of sociometric and peer-percieved popularity. *The Journal of Genetic Psychology, 160*, 225-242. doi:10.1080/00221329909595394
- LaFontana, K. M., & Cillessen, A. H. N. (2002). Children's perceptions of popular and unpopular peers: A multimethod assessment. *Developmental Psychology, 38*, 635-647. doi:10.1037//0012-1649.38.5.635
- Maassen, G. H., Akkermans, W., & Van der Linden, J. L. (1996). Two-dimensional sociometric status determination with rating scales. *Small Group Research, 27*, 56-78. doi: 10.1177/1046496496271003
- Monks, C. P., Smith, P. K., Naylor, P., Bartner, C., Ireland, L. J., & Coyne, I. (2009). Bullying in different contexts: Commonalities, differences and the role of theory. *Agression and Violent Behavior, 14*, 146-156. doi:10.1016/j.avb.2009.01.004

- Nansel, T. R., Overpeck, M., Pilla, R. S., Ruan, J., Simons-Morton, B., & Scheidt, P. (2001). Bullying behaviors among us youth. *The Journal of the American Medical Association*, 285, 2094-2100, doi:10.1001/jama.285.16.2094
- Olthof, T., Goossens, F. A., Vermande, M. M., Aleva, E. A., & Van der Meulen, M. (2011). Bullying as strategic behavior: Relations with desired and acquired dominance in the peer group. *Journal of School Psychology*, 49, 339-359. doi:10.1016/j.jsp.2011.03.003
- Olweus, D. (1995). Bullying or peer abuse at school: Facts and intervention. Current directions. *Psychological Science*, 4, 196-200. doi:10.1111/1467-8721.ep10772640
- Pellegrini, A. D., & Bartini, M. B. (2000). A Longitudinal study of bullying, victimization, and peer affiliation during the transition from primary school to middle school. *American Educational Research Journal*, 37, 699-725. doi:10.3102/00028312037003699
- Poorthuis, A. M. G., Thomaes, S., Denissen, J. J. A., Van Aken, M. A. G., & De Castro, B. O. (2012). Prosocial tendencies predict friendship quality, but not for popular children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 112, 378-388. doi:10.1016/j.jecp.2012.04.002
- Salmivalli C., Lagerspetz, K., Bjorkqvist, K., Osterman, K., & Kaukiainen, A. (1996). Bullying as a group process: Participant roles and their relations to social status within the group. *Aggressive Behavior*, 22, 1-15. doi:10.1002/(SICI)1098-2337(1996)22:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-T
- Salmivalli, C., & Peets, K. (2009). Bullies, victims, and bully-victim relationships in middle childhood and early adolescence. In K. H. Rubin, W. M. Bukowski, & B. Lauren (Eds.), *Handbook of peer interactions, relationships, and groups*. (pp. 322-340). New York, NY: Guilford Press.
- Sentse, M., Scholte, R., Salmivalli, C., & Voeten, M. (2007). Person-group dissimilarity in involvement in bullying and its' relation with social status. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 35, 1009-1019. doi: 10.1007/s10802-007-9150-3
- Vaillancourt, T., Hymel, S., & McDougall, P. (2003). Bullying is power: Implications for school-based intervention strategies. *Journal of Applied School Psychology*, 19, 157-176. doi:10.1300/J008v19n02
- Vaillancourt, T., & Hymel, S. (2006). Aggression and social status: The moderating roles of sex and peer-valued characteristics. *Aggressive Behavior*, 32, 396-408. doi:10.1002/ab.20138

- Van der Wal, M. F., De Wit, C. A. M., & Hirasing, R. A. (2003). Psychosocial health among young victims and offenders of direct and indirect bullying. *Pediatrics, 111*, 1312-1317. doi:10.1542/peds.111.6.1312
- Veerman, J. W., Straathof, M. A. E., Treffers, D. A., Van den Bergh, B., & Ten Brink, L. T. (1997). *Handleiding Competentiebelevingsschaal voor Kinderen (CBSK)*. Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Vermande, M., Van der Meulen, M., Aleva, L., Olthof, T., & Goossens, F. (2011). Pesten. In M. Taal en C. Poleij (red.), *Interventies in het onderwijs: Werken aan goede verhoudingen*. (pp. 71-91). Den Haag: Boom Lemma.
- Wolke, D., Woods, S., Bloomfield, L., & Karstadt, L. (2000). The association between direct bullying and relational bullying and behavior problems among primary school children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 41*, 989-1002
doi: 10.1111/1469-7610.00687